

Indstilling til Cavling-prisen 2021:

Våben på afveje: Den danske forsvarsindustri rolle i den glemte krig i Yemen

Vi vil hermed gerne indstille Charlotte Aagaard, Nikolaj Houmann Mortensen, Emilie Ekeberg, Sofie Synnøve Herschend, Joachim Claushøj Bindslev, Lasse Ravnø og Daniel Oxholm, fra Danwatch, TV 2 og NOIR, til årets Cavlingpris for deres vedholdende afdækning af den danske forsvarsindustri forbindelser til krigen i Yemen, der af FN's Kontor for Humanitære Anliggender betegnes som "verdens værste humanitære katastrofe".

Journalisterne har gennem det seneste halvandet år afsløret, hvordan en af Danmarks største IT-virksomheder og Danmarks største forsvarsvirksomhed har leveret og fortsat leverer militært udstyr til De Forenede Arabiske Emirater - selv om regeringen suspendede al militær eksport til landet i efteråret 2018 på grund af risikoen for, at udstyret ville blive anvendt til emiratiske krigsforbrydelser i Yemen. De Forenede Arabiske Emirater anklages blandt andet for bombninger af civile mål og for udsultning af civilbefolkningen i Yemen.

I september 2021 kunne journalisterne afsløre, hvordan IT-firmaet Systematic omgår det danske eksportforbud ved hjælp af et britisk datterselskab. Journalisterne har afsløret, hvordan Systematic blot tre uger efter, at Udenrigsministeriet stoppede firmaets militæreksport til Emiraterne, i stedet søgte eksporttilladelse fra deres datterselskab i Storbritannien. Emiratiske jobannoncer afslører, hvordan firmaet helt frem til i dag bruger denne omvej til at fortsætte eksporten af militært software til det emiratiske militær.

Journalisterne har dermed sat fokus på, hvordan en dansk virksomhed har gjort brug af den 'licens-shopping', som eksperter i våbeneksport i årevis har advaret om kunne foregå via datterselskaber - men som offentligheden ikke tidligere har set eksempler på.

I maj 2020 afslørede journalisternes kulegravning af Termas eksport, hvordan Danmarks største forsvarsvirksomhed helt frem til oktober 2019 - næsten et år efter eksportforbuddet trådte i kraft - leverede radarsystemer til emiratiske krigsskibe, der deltager i den saudisk-ledede flådeblokade af Yemen. En blokade, som FN-eksperter betegner som en krigsforbrydelse, fordi den medvirker til at udsulte millioner af civile ved at forhindre nødhjælp i at komme frem.

Med deres grundige afdækning har journalisterne også afsløret, at Terma har leveret et antimissilsystem til emiratiske bombefly, der har været anvendt i Yemen - samtidig med at FN advarede om, at Emiraternes overlagte bombninger af civile i Yemen kunne udgøre krigsforbrydelser.

Som følge af journalisternes vedholdenhed er det blevet tydeligt, at danske myndigheders kontrol med landets våbeneksport er langt mindre effektiv, end selv de folkevalgte politikere var klar over.

Afsløringerne har ført til, at Erhvervsstyrelsen politianmeldte Terma, og at Rigspolitiet har igangsat en undersøgelse af, om der skal rejses sigtelse mod Systematic. Folketinget har på baggrund af journalisternes afsløringer vedtaget ny lovgivning, som blandt andet medfører, at der fremover skal laves uanmeldte kontrolbesøg hos eksportører af militært udstyr.

Derudover fortsætter journalisterne i dag deres undersøgelser af dansk militæreksport til andre lande, der krænker menneskerettighederne, og de undersøger samtidig, hvorfor dansk politi i sommer valgte at henlægge efterforskningen af Terma som følge af en hemmeligholdt henvendelse fra EU-kommissionen.

Afsløringerne af den danske våbeneksport er enestående i den forstand, at danske journalister har været i stand til at spore, hvordan dansk militært udstyr faktisk er blevet anvendt til mulige krigsforbrydelser.

Krigen i Yemen, som nu fortsætter på sit syvende år, er kendt som "den glemte krig", fordi der er meget lidt mediedækning af den. Årsagen er blandt andet, at det er nærmest umuligt for udenlandske journalister at komme ind i landet. Heller ikke Danwatch eller TV 2 er lykkedes med at få et visum, selvom journalisterne har forsøgt i knap et år. De gav dog ikke op.

Journalisternes afsløring udmærker sig som et eksempel på, hvordan et mørklagt, transnationalt fænomen som våbenhandel - i et "lukket land" - kan afdækkes ved hjælp af en i dansk kontekst unik anvendelse af moderne Open Source Intelligence (OSINT) - det vil sige avancerede søgninger i åbne kilder.

Daniel Oxholm, der har stiftet OSINT-netværket NOIR ved Roskilde Universitets Center for Undersøgende Journalistik, tog i sommeren 2019 initiativ til at udbrede metoden blandt danske journalister gennem en workshop, der skulle se nærmere på skandinavisk våbeneksport. Herefter har de indstillede journalister, der deltog i workshoppen, afsløret den danske militære eksport til Emiraterne ved hjælp af blandt andet millimeterpræcise pixelmålinger af fly og skibe på satellitbilleder samt avancerede søgninger på sociale medier, Youtube og emiratiske jobportaler - i kombination med gennemprøvede journalistiske værktøjer som fortrolige rapporter og et tocifret antal aktindsigter i både Danmark og Storbritannien. Endelig har journalisterne skrevet artikler med grundige gennemgange af metoderne bag afsløringerne for forhåbentlig at bidrage til at udbrede kendskabet til OSINT blandt andre journalistkollegaer.

Det fortjener journalisterne at blive belønnet med årets Cavlingpris for.

Hans Peter Blicher, chefredaktør, TV2

Jesper Hyhne Petersen, chefredaktør, Danwatch